

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Euroskepticismus a nově vzniklá euroskeptická
frakce v Evropském parlamentu**

Marek Gajdušek

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Euroskepticismus a nově vzniklá euroskeptická
frakce v Evropském parlamentu**

Marek Gajdušek

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Ladislav Cabada

Katedra filozofie

Fakulta politologie a mezinárodních vztahů Západočeské univerzity v
Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Doc. PhDr. Ladislavu Cabadovi za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	6
1.1 Cíle práce	6
1.2 Struktura práce	7
2. Vymezení pojmu euroskepticismus	9
2.1 Negativní vymezení	9
2.2 Pozitivní vymezení: vágnost pojmu	10
3. Stranický euroskepticismus.....	11
3.1 Typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka (původní)	11
3.2 Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho	12
3.3 Typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka (přepřacovaná)	14
3.4 Typologie Petra Kanioka.....	18
3.5 Výběr výchozí typologie	20
4. Evropský parlament.....	21
4.1 Politické skupiny v Evropském parlamentu.....	23
4.2 Vznik a vývoj euroskeptických frakcí v Evropském parlamentu.....	25
4.3 Volby do Evropského parlamentu v roce 2009	27
5. Frakce v Evropském parlamentu: skupina Evropských konzervativců a reformistů (ECR)	31
5.1.1 Pražská deklarace	32
5.2 Občanská demokratická strana.....	34
5.2.1 Volby 2004 a zařazení ODS v Evropském parlamentu.....	35
5.2.2 Program strany k eurovolbám v roce 2009 – Řešení místo strašení	35
5.2.3 Program Vize 2020	36
5.3 Konzervativní strana	36
5.3.1 Program strany k eurovolbám v roce 2009: Evropský volební manifest	37
5.3.2 Článek Ústavní záležitosti 2011	38
5.4 Právo a spravedlnost	38
5.4.1 Program strany k eurovolbám v roce 2009: Moderní, solidární, bezpečné Polsko 38	
5.5 Ostatní členské strany a nezávislí europoslanci	39
6. Závěr	41
7. Summary.....	43
8. Seznam použité literatury.....	44
8.1 Literatura	44
8.2 Elektronické zdroje	46

1. Úvod

Euroskeptické postoje, tedy skepse k myšlence Evropské unie či evropské integrace, se mohou v dnešním kontextu jevit jako něco nového a aktuálního. Ovšem tato skepse je skoro stejně stará jako její pravý opak. Například na začátku 20. století lze vidět rozkol v pojetí spolupráce mezi evropskými zeměmi, dělení pojetí evropské spolupráce na unionistickou a federalistickou. Obě pojetí se stala logickým terčem skepse a kritiky. V rámci seriózního politického bádání pojem euroskepticismu nemá tak bohatou historii. Problematikou euroskepticismu se politická věda zabývá zhruba 15 let. Poprvé tento termín použil Paul Taggart, který se ho snažil upřesnit a kategorizovat.¹ Tímto pojmem se zabývalo mnoho autorů, kteří vytvořili řadu definicí a typologií. Žádná z těchto prací není všeobecně uznávaná. Díky této skutečnosti je nutné představit některé ze známějších typologií pro ucelenější obraz problematiky.

Nasadě je také otázka souvislosti Evropského parlamentu (EP) a euroskepticismu. Důvod provázanosti je zcela jednoduchý. Provázání EP a euroskepticismu je zcela logické, jelikož instituce Evropské unie v podobě EP je zastupitelským orgánem evropských občanů. Zde se projevují všechny znaky stranických systémů v členských zemích. Tudíž i výrazná či partikulární inklinace členského státu ke skepsi k evropské integraci či směru Evropské unie.

1.1 Cíle práce

V práci bude shrnuto několik typologií, které se zabývají euroskepticismem a z nich následně bude jedna vybrána a aplikována na politickou skupinu v EP ECR (Evropští konzervativci a reformisté) jako celku. Cílem této části práce tedy bude zodpovědět, o jaký euroskepticismu se jedná v rámci použité typologie. Či jestli se dá vůbec v rámci použité typologie mluvit o ECR jako o euroskeptické skupině.

Dalším cílem práce je nalézt důvody třech hlavních stran ECR pro společnou spolupráci v politické skupině. K tomu, aby mohly politické strany spolupracovat na úrovni Evropského parlamentu, tak musejí mít společná evropská témata. K nalezení těchto témat nám poslouží programy politických stran. Ve volebních programech budou

¹ TAGGART, Paul, A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems; European Journal of Political Research (1998); ISSN: 1475-6765; str. 363-388.

sledovány následující indikátory: přístup stran k evropské integraci, federalistickým tendencím a projektu Evropské unie.

Práce si také klade za cíl nalézt nuance stran, které nejsou ve vzájemné shodě. Zde nám jako indikátor bude sloužit to, jaké hodnoty zastávají analyzované strany. To znamená, že v této části práce budou použity ideologické orientace stran, kterými se profilují u voličů.

1.2 Struktura práce

Práce je rozdělena na několik kapitol, které se věnují obecně pojmu euroskepticismu, stranickému euroskepticismu, Evropskému parlamentu a euroskeptických projevům v něm, přičemž v neposlední řadě je to nová frakce v EP Evropští konzervativci a reformisté (ECR). První kapitola se věnuje vymezení pojmu euroskepticismus v souvislosti se stranickou politikou. Jedná se zde o nastínění stručné historie a charakteristiky pojmu.

Druhá kapitola se věnuje stranickému euroskepticismu a hlavně představuje jednotlivé typologie euroskepticismu. Pro pokračování v práci a pozdější využití v popisu frakce ECR bylo nutné určit jednu z typologií jako výchozí, která bude sloužit jako klíč k určení euroskeptické orientace frakce a jednotlivých stran.

Další kapitola práce je zaměřená na Evropský parlament a euroskepticismus v Evropském parlamentu. Zde je popsána stručná historie EP a euroskepticismu v EP, kontinuita minulosti s dneškem, neboť i dnes vznikají frakce (politické skupiny) s odporem k evropské integraci či Evropské unii. V kapitole se nacházejí euroskeptické reakce frakcí v Evropském parlamentu a ukazují, že tento fenomén není nic nového na půdě evropské politiky, a tudíž se nejedná o problematiku pouze dneška.

Čtvrtá kapitola se věnuje nově vzniklé frakci v Evropském parlamentu, která vznikla po volbách do EP v roce 2009 a nese název Evropští konzervativci a reformisté. Kapitola obsahuje podrobněji charakterizované tři hlavní strany ECR s jejich posledním programem do EP. Tyto strany jsou britská Konzervativní strana, česká ODS (Občanská demokratická strana) a polská PiS (Právo a spravedlnost). Dále jsou zde ve stručnosti nastíněny také ostatní členové ECR. Ke snížení počtu analyzovaných stran došlo v důsledku nepřilíš vysoké relevance ostatních stran, které ve frakci hrají marginální

roli. Cílem kapitoly bude reflektovat frakci ECR, pokusit se najít důvody politických stran k založení této frakce a hledání společného zájmu stran pro vytvoření frakce ECR. To vše z důvodu nalezení odpovědí na otázky, zda strany mají doopravdy společné cíle nebo zda členství v nové frakci ECR je čistě pragmatické a se společnými zájmy nemá co dočinění. K tomu nám poslouží analýza programových prohlášení do Evropského parlamentu z eurovoleb v roce 2009. Tato analýza bude obsahovat pouze tři strany, kterými jsou britská Konzervativní strana, česká ODS (Občanská demokratická strana) a polská PiS (Právo a spravedlnost). Předmětem analýzy budou programová prohlášení jednotlivých stran a následnou komparací zjistíme, jestli strany mají stejné programové cíle.

Zdroje práce lze dělit do třech skupin. První skupinu tvoří odborná literatura a odborné články. Pro analýzu a komparaci je stěžejní druhá skupina zdrojů, a to sice dokumenty politických stran, tedy hlavně programové dokumenty. Pro části, které se věnují tématu Evropského parlamentu, se staly také důležitou součástí zdroje o výsledcích hlasování eurovoleb a podobě Evropského parlamentu (míněno složení a rozložení frakcí).

2. Vymezení pojmu euroskepticismus

Pojem euroskepticismus v té nejobecnější rovině vyjadřuje nevíru k evropské integraci. Samotný pojem se skládá ze dvou slov „euro“ a „skepse“. „Euro“ zde zastupuje myšlenku evropské integrace či spojitost s EU. Oproti tomu druhá část pojmu „skepse“ nás zavádí trochu do historie. Skepse či skepticismus pochází z antické filozofie a konkrétně je připisován hlavně filozofovi Pyrrhonovi z Elidy. Už v antice se objevuje dělení skepticismu na tvrdý a měkký. Pyrrhona lze zařadit k tvrdému skepticismu a on sám jej vidí jako absolutní nemožnost lidského poznání. Měkký skepticismus zastával například Sokrates, který ho shrnuje ve svém výroku: pravda jest, jen my ji nejsme schopni poznat. Tedy zde platí i obecně platný výrok: teprve když vím, že nevím, tak jsem na začátku poznání. V současnosti lze slovo skepse chápat v širším pojetí jako nedůvěřivost či opatrnost, která vede k hledání toho správného.²

Definovat přesně co euroskepticismus v dnešním kontextu znamená, není snadná úloha. Účelové využívání politikou tohoto pojmu tuto úlohu velice znesnadňuje. S jistotou je pojem euroskepticismu spjatý s evropskou integrací či samotnou EU, a to v jisté opozici či skepsi vůči ní. Poprvé se objevuje ve 20. století, těsně po objevení myšlenky evropské integrace. Osobností, která tento pojem či myšlenkový směr „proslavila“, je Margaret Thatcherová. Její projev v Bruggách na summitu ES bývá považován za první konzistentní a sofistický euroskepticismus. V 21. století, tedy hlavně na konci první a začátku druhé dekády, se tento myšlenkový směr v období ekonomické krize objevuje a diskutuje častěji a častěji. Ovšem přesný popis pojmu euroskepticismu je složité jednoznačně postihnout.³

2.1 Negativní vymezení

K vymezení toho, co euroskepticismus je, může posloužit např. Taggart a Szczerbiak přístup dvou vymezení. Prvním z nich je negativní vymezení. K tomuto

² RIEGEL, Karel a kol.; *EU, češi a skepse*; Praha (2004): ISV nakladatelství; str. 178; ISBN 80-86642-34-8.

³ KANIOK, Petr; *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů (Dizertační práce)*; Brno (2006); str. 12.

uvádí čtyři případy, které jsou mnohdy za euroskepticismus označovány. Avšak tyto čtyři postoje nelze uvádět za euroskepticismus:⁴

- a) kritika EU za neschopnost hájit a prosazovat národní zájmy jednotlivých členských států, což se po EU ani chtít nemůže, jelikož ona nezastupuje konkrétní a jednotlivý stát ale unii jako celek.⁵
- b) kritika některé partikulární společné politiky EU. Na úrovni EU je mnoho společných politik v různých oblastech a některé z nich jsou podrobeny kritice politických stran, a ať už je to z jakýchkoliv důvodů, tak Szczerbiak s Taggartem zde upozorňují, že nelze pro jejich nesouhlas s danou politikou je hned proto označit jejich postoj strany za euroskeptický. Tuto kritiku můžeme uvést na příkladu rybolovné politiky, projektu EMU⁶, tzv. evropské ústavy či často diskutované SZP (společná zemědělská politika).⁷
- c) Je to bytostný odpor k rozšiřování EU a tato touha je dle Szczerbiaka a Taggarta motivována především vnitropoliticky. Dále je to také snaha ochránit národní pracovní trh. Stranický euroskepticismus může nástroj rozšiřování EU používat k její větší erozi, takže se můžeme setkat s euroskeptickými stranami, které rozšiřování naopak z tohoto důvodu podporují.⁸
- d) Jako poslední je zde kritika EU, že je nedostatečně prointegrační a nedemokratická. Už jen z lingvistického hlediska tak nemůže být tento postoj euroskeptický. Zde je silná podpora hluboké ideje evropské integrace a kritika je zde v tom, že EU nedělá dostatek pro naplnění hloubky integrace. Aktéři této kritiky tedy sdílí myšlenku integrace a nejsou euroskeptičtí.⁹

2.2 Pozitivní vymezení: vágnost pojmu

Jak už bylo řečeno výše, jednoznačná a přesná definice pojmu euroskepticismus je celkem složitá. Avšak existuje tu řada konkrétních projevů euroskepticismu, které lze považovat za euroskeptické. Například tyto projevy můžeme vidět na stranické úrovni,

⁴ KANIOK, Petr; *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů* (Dizertační práce); Brno (2006); str. 16-17.

⁵ Tamt., str. 17.

⁶ EMU – Evropská měnová unie

⁷ KANIOK, Petr; *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů* (Dizertační práce); Brno (2006); str. 16-17.

⁸ Tamt., str. 17.

⁹ Tamt., str. 17.

kde lze zpozorovat, že stranické subjekty leckdy euroskepticismus využívají. Zjevně může být vidět, že je to momentální vnitropolitická výhodnost situace, která panuje uvnitř států. V další úrovni se může euroskepticismus projevovat v publicistice. V České republice zatím příliš mnoho textů nevzniklo. Jmenovitě to jsou například tyto: Miroslav Bednář, *Evropská tyranie*; Pavel Poláček, *EU cesta do otroctví*.¹⁰

3. Stranický euroskepticismus

V další části práce se více zaměříme právě na stranický euroskepticismus, který je stěžejní pro tuto práci. Vývoj stranického euroskepticismu započal logicky dříve než samotný euroskepticismus, a to z následujících důvodů. Z počátku nebyl pro politické strany euroskepticismus moc atraktivní, jelikož v začátcích měla evropská integrace širokou podporu veřejnosti i státníků. A i kdyby taková strana vznikla, tak neměla moc reálných šancí, aby před rokem 1979 svůj postoj někde viditelně demonstrovala, protože do všech tehdejších institucí EH nevolili zástupce občané jednotlivých států EH, ale zástupci EH byli delegováni národními zákonodárnými tělesy. Toto se ovšem mění roku 1979, kdy se uskutečňují první přímé volby do Evropského parlamentu.

Následující odstavce patří různým pojetím stranického euroskepticismu, např. se tématem zabývali autoři Aleks Szczerbiak s Paulem Taggartem či Peter Kopecký s Casem Muddem. Svůj pohled na věc nám také nabízí Petr Kaniok¹¹, který jej dělí do třech skupin. Jeho pohled je v mnohém inspirovaný výše zmíněným Paulem Taggartem, ale také nám nabízí jeho kritiku.

3.1 Typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka (původní)

Původní typologie těchto autorů doznala v několika ohledech kritiku. Taggartova a Szczerbiakova typologie byla roku 1998 členěna na „tvrdý euroskepticismus“ a „měkký euroskepticismus“. Základní rozdíly jsou ve vidění

¹⁰ KANIOK, Petr; *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů* (Dizertační práce); Brno (2006); str. 17-18

¹¹ HAVLÍK, Vlastimil; KANIOK, Petr; *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*; Masarykova univerzita: Brno (2006); ISBN 80-210-4016-5; str. 11-14

rozdílnosti hloubky či míry odporu vůči EU nebo evropské integraci. Rozdílnost těchto pojetí je v tomto:

„Měkký euroskepticismus“ lze u strany nalézt, když se k myšlence evropské integrace nestaví v podstatě negativně, ale zaznamenáváme u nich jeden nebo více negativních postojů k částem integrace. Neodmítají tedy myšlenku integrace, ale nesouhlasí v jistých částech. Takto chovající stranu označují Taggart s Szczerbiakem za „měkce euroskeptickou“. Oproti tomu „tvrdý euroskepticismus“ odmítá evropskou integraci jako celek a požaduje vystoupení z EU.¹²

V návaznosti toho, že tato typologie byla kritizovaná a diskutovaná, se hned objevují práce, které na jejich typologii reagují. Jedním z prvních příkladů je práce Petra Kopeckého a Case Muddeho. Kritika této typologie byla jak negativní, tak v některých aspektech pozitivní.¹³

3.2 Typologie Petra Kopeckého a Case Muddeho

Tyto autoři se zaměřili na kritiku původní Taggartovi a Szczerbiakovi typologie. Jejich kritika byla zaměřená hlavně na dvě části jejich typologie. První kritika míří k definovanému „měkkému euroskepticismu“. Dle nich definice Taggarta a Szczerbiaka je až příliš širokým vymezením, do kterého lze zahrnout každý libovolný nesouhlas s EU a její politikou.

Druhá kritika míří na otázku členství státu v EU, tedy konkrétně otázku toho, jestli je daná strana součástí státu, který je členem či nikoliv. Dle Kopeckého a Muddeho se nejedná o rozhodující bod, který dělí „tvrdé“ a „měkké“ euroskeptiky. Dle nich tedy podpora členství státu neznamená, že strana je „měkce euroskeptická“ a podpora neúčasti země v EU zase „tvrdý euroskepticismus“.

Naopak příkládají větší důraz na jiné dva rozměry. Zaprvé to je podpoření či nepodpoření principu odevzdání suverenity od národních států k supranacionálním strukturám (evropská integrace). To je tedy směr podpory k postupné federalizaci, tzn. směřování k myšlence Spojených států evropských. Zadruhé je to podpora či opozice k dalšímu rozšíření suverenity směrem k EU (míněno jako současná trajektorie EU).

¹² KANIOK, Petr; *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*, Masarykova univerzita: Brno (2006); ISBN 80-210-4016-5; str.15

¹³ Tamt., str. 15

Vzhledem k těmto postojům Kopecký a Mudde navrhuji vlastní členění, které je zobrazeno v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 Schéma Petera Kopeckého a Case Muddeho

	<p>Eurofilové</p> <ul style="list-style-type: none"> • podporují evropskou integraci <p style="text-align: right;">↓</p>	<p>Eurofóbové</p> <ul style="list-style-type: none"> • nepodporují evropskou integraci <p style="text-align: right;">↓</p>
<p>EUoptimisti</p> <ul style="list-style-type: none"> • podporují současný směr EU <p style="text-align: right;">→</p>	<p>Euroentuziasté</p> <ul style="list-style-type: none"> • podporují evropskou integraci • podporují současnou trajektorii EU 	<p>Europragmatici</p> <ul style="list-style-type: none"> • odmítají evropskou integraci • podporují současnou trajektorii EU
<p>EUpesimisti</p> <ul style="list-style-type: none"> • odmítnutí současného směru EU <p style="text-align: right;">→</p>	<p>Euroskeptikové</p> <ul style="list-style-type: none"> • podporují evropskou integraci • odmítají současnou trajektorii EU 	<p>Euroodmítači</p> <ul style="list-style-type: none"> • odmítají evropskou integraci • odmítají současnou trajektorii EU

Zdroj:¹⁴

Dle tabulky můžeme vidět rozdělení témat v základních rysech na EU a její současný směr a na obecnou myšlenku integrace. V okruhu prvního tématu se rozděluje na dvě skupiny. EUoptimisté podporují současný směr EU, oproti nim EUpesimisté jsou odpůrci současné trajektorie EU. Druhé téma je spojené s obecnou myšlenkou evropské integrace. Odpůrci obecné myšlenky evropské integrace se nazývají eurofóbi, naopak příznivci jsou profílové.

Vytváří se zde dle autorů dvě skupiny odpůrců evropské integrace a dvě skupiny příznivců této myšlenky. Dvě skupiny se také vytvářejí v otázce současného směru EU. Skupiny odpůrců se nazývají v této typologii euroskeptikové a euroodmítači, naopak ti kdo podporují současné tendence EU, jsou euroentuziasté a europragmatici.¹⁵

3.3 Typologie Paula Taggarta a Alekse Szczerbiaka (přepřacovaná)

Taggart a Szczerbiak byli podrobena kritice za svou původní typologii, a tak ji přepřacovali. Nejvíce se zabývali výtkami dvojice Kopecký a Mudde. I na jejich popud redefinovali jejich koncept měkkého a tvrdého euroskepticismu. V této přepřacované typologii tak „tvrdý“ euroskepticismus je v principu opozice vůči celé myšlence EU a

¹⁴ KOPECKÝ, Petr; MUDDE, Case; *The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe*; *European Union Politics* 3.3 (2002); str. 303.

¹⁵ KOPECKÝ, Petr; MUDDE, Case; *The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe*; *European Union Politics* (2002); str. 300-304.

evropské integrace. Hlavně je tu výrazná skepse k přesunu moci směrem od národních institucí k supranacionálním¹⁶. Toto se často objevuje u politických stran tzv. single-issue anti-EU. Je pravděpodobné, že tyto strany vznikají za účelem mobilizace pro jeden indikovaný problém.

Revidované pojetí je také u „měkkého“ euroskepticismu, které oproti tvrdému euroskepticismu eviduje v základu absenci principiální kritiky vůči EU, avšak je zde opozice vůči současnému či plánovanému směru EU, která ho vidí v nárůstu kompetencí a suverenity EU. Kritizovaný směr je tedy supranacionální. Tedy měkký euroskepticismus není apriorně proti EU a evropské integraci, nýbrž proti současným tendencím, které směřují k odnárodnění států na úkor supranacionality. Často jsou představiteli tohoto pojetí strany, které mají národní akcent.

Tabulka č. 2 : Podíl hlasů pro strany založené na euroskepticismu v parlamentních volbách do dolní komory. Tabulka dle země a typu euroskepticismu (v procentech).

Země	Tvrký	Měkký	Dohromady
Bulharsko	0,00	0,00	0,00
Slovinsko	0,59	4,38	4,97
Litva	0,00	6,94	6,94
Polsko	0,00	12,90	12,90
Rumunsko	0,00	19,48	19,48
Lotyšsko	0,00	27,10	27,10
Estonsko	2,43	30,68	33,11
Slovensko	0,00	36,10	36,10
Česká republika	11,00	31,60	42,60
Maďarsko	9,60	42,00	51,60
Průměr	1,40	21,10	23,48
Standardní odchylka	1,40	14,51	17,37

Zdroj: ¹⁷

V tabulce č. 2 můžeme vidět potenciál státu k euroskepsi. Procenta v tabulce jsou odvozena zaprvé od zařazení stran jednotlivých stran k měkkému či tvrdému

¹⁶ Supranacionalita – nadnárodnost

¹⁷ SZCZERBIAK, Aleks; TAGGART, Paul; *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the*; European Consortium for Research (2004); str. 12.

euroskepticismu. Zadruhé je to procentuální zisk z parlamentních voleb, který strana ve volbách získala. V případě České republiky to jsou parlamentní volby z roku 1996. Sami autoři správně podotýkají, že získaná procenta jsou jen potenciální. Jelikož voliči se nevyjadřovali k evropským záležitostem nýbrž k těm vnitropolitickým.

Tabulka č. 3 : Úrovně euroskepticismu ve veřejném mínění, kdyby se volby přístupu do EU ve střední a východní Evropě konaly zítra.

Země	Proti	Pro	Rozdíl
Litva	33,0	44,2	11,2
Estonsko	28,1	45,8	17,7
Lotyšsko	27,5	39,4	11,9
Česká republika	21,6	54,6	28,0
Slovinsko	21,4	57,9	36,5
Polsko	20,4	31,6	41,2
Maďarsko	14,0	53,5	39,5
Slovensko	12,7	61,6	48,9
Bulharsko	5,4	60,0	54,6
Rumunsko	4,1	71,9	67,8
Průměr	18,8	55,1	36,3

Zdroj: ¹⁸

Proti tomuto se může jevit relevantnějším ukazatelem tabulka č. 3 s výzkumem zaměřeným na referendum o vstupu do EU. Zde je jasně vidět, že čísla nekorespondují s předchozí tabulkou. Ovšem v duchu této metodologie by toto bylo de facto vyjádřením jen měkkého euroskepticismu a nijak by neurčovalo poměr toho tvrdého. Ovšem co s určitostí potvrzuje je, že v těchto státech euroskepticismus existuje.

V podrobném pojetí se práce zabývá šesti propozicemi týkajícími se euroskepticismu. První tři propozice jsou získané z práce zabývající se porozuměním euroskepticismu v tom nejobecnějším smyslu v západní Evropě. Zatímco další tři jsou zaměřené na specifika euroskepticismu týkajícího se střední a východní Evropy. První propozice se koncentruje na euroskepticismu, který se vyskytuje ve stranickém systému

¹⁸ SZCZERBIAK, Aleks; TAGGART, Paul; *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the; European Consortium for Research (2004); str. 16.*

levo-pravého spektra. Z výzkumů se dozvídáme, že pozice strany na levo-pravém spektru nesouvisí s evropským postojem.¹⁹

Druhá propozice se zabývá výzkumem, který prezentuje otestování tvrzení, jestli pozice strany ve stranickém systému má souvislost s vyjádřením k euroskepticismu. Bližší popis je formulován ve dvou dimenzích. První dimenze se týká vládních stran anebo potencionálních vládních stran. Tyto strany se zúčastňují diskuze o přístupu. Tudíž tato jejich pozice ukazuje, že existuje vztah mezi nimi a euroskepticismem. V druhém rozměru to jsou strany, které se pokládají jako periferní ve stranickém systému a důvody pro vyjádření euroskepticismu jsou od nich spíše strategické nebo taktické. Toto jejich vyjádření tedy sleduje zvýraznění jejich postavení.²⁰

Třetí propozice se týká veřejného mínění a euroskepticismu. Zatímco mezivládní dohody týkající se evropské integrace jsou dělány v moci vládních stran v členských zemích, které reprezentují instituce EU jako Evropská komise, Rada ministrů, Evropská rada či Evropský parlament, tak veřejné mínění je často trochu odlišné. Ne vždy je veřejné mínění lineární s míněním politické strany.²¹

V dalších třech propozicích můžeme spatřovat specifika výzkumu pro střední a východní Evropu. Ve čtvrté propozici zastávají názor, že existuje souvislost mezi vyhlídkou na prosperující zemi po vstupu a úrovni euroskepticismu. Náklady na vstup země do EU jsou více méně jasné, ale co není vůbec jasné, jaký to přinese užitek. Přinejmenším vyhlídka výhodnosti vstupu je v dlouhodobém výhledu a náklady jsou aktuální, tudíž jsou vidět okamžitě a jasně. Náklady ve smyslu změny ve struktuře státu či v ekonomice. Nevole přijmout tyto změny a aktuální náklady spojené s podmínkami vstupu proto v tomto spojení může vzbuzovat euroskepticismus.²²

V páté propozici se už setkáváme s měkkým a těžkým euroskepticismem. V tomto rozdělení se v zemích střední a východní Evropy objevuje pravděpodobně varianta měkká. Tvrdá varianta je u politických stran v těchto zemích spíše velice

¹⁹ SZCZERBIAK, Aleks; TAGGART, Paul; *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the;* European Consortium for Research (2004); str. 5.

²⁰ SZCZERBIAK, Aleks; TAGGART, Paul; *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the;* European Consortium for Research (2004); str. 6.

²¹ Tamt., str. 6.

²² Tamt., str. 7.

marginální raritou a je typická více méně jen pro sigle-issue anti-EU strany.²³ K tomuto názoru přispívá i ten fakt, že postkomunistické země se ve svých názorech snažily vymezit vůči minulosti, a tak se tolik už neohlížely ve svém názoru „zpět do Evropy“. Pro ně tento názor znamenal připojit se k EU.²⁴

V poslední šesté propozici zkoumají nedávné specifické zkušenosti z politiky a ekonomiky ve střední a východní Evropě. To, do jaké míry je přirozeným procesem, že se v těchto zemích objevuje určitá míra skepse, která se rodí z nedávných politických a ekonomických zkušeností. Je obecně těžké pochopit rozdílné trendy v rozdílné úrovni podpory členství. Jedním z evidentních trendů je, že úroveň pozitivní podpory je menší v nově nezávislých státech, než v již etablovaných státech, kde je tato pozitivní úroveň vyšší.²⁵

3.4 Typologie Petra Kanioka

První skupinou jsou tzv. single-issue formace, které jsou primárně zaměřené na odpor vůči evropské integrační myšlence. Strany, které sem patří a jsou zastoupeny v EP: dánské Lidové hnutí proti ES, Červnové hnutí a britská Strana nezávislosti Spojeného království. Charakteristické pro tuto uskupení je, že se primárně zaměřují na volby do EP a neusilují o úspěch v národních parlamentních volbách. Ovšem tyto zmíněné strany spojuje jen již zmíněná euroskeptická myšlenka. Objevují se totiž mezi nimi politici, kteří jsou sociálně, liberálně či konzervativně zaměřeni. Tyto formace sehrávají jednu z hlavních rolí okolo euroskepticismu až do roku 2007. Tento rok vzniká čistě euroskeptická AECR (The Alliance of European Conservatives and Reformists), která se postupně připravovala, že po volbách v 2009 založí v EP svou vlastní frakci. K tomu samozřejmě došlo a vznikla tedy frakce ECR (The European Conservative and Reformist Group).²⁶

Druhou skupinu tvoří strany, které nazývá „strany druhé ideologie“, což znamená, že jejich existence není zcela závislá na existenci euroskepticismu v jejich programu. Tuto skupinu v Taggartově práci bychom nenašli, Petr Kaniok však ukazuje

²³ Politické strany, pro které je typické, že za jejich vznikem je často jen jeden společenský problém, který oslovuje voliče.

²⁴ SZCZERBIAK, Aleks; TAGGART, Paul; *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Consortium for Research* (2004); str. 7.

²⁵ Tamt.; str. 7-8

²⁶ KANIOK, Petr; *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*; Masarykova univerzita: Brno (2006); ISBN 80-210-4016-5; str. 11.

příklad dvou švédských stran: Strana životního prostředí – Zelení (Miljöpartiet DE Gröna) a Levicovou stranu (Vänsterpartiet). Charakteristiky zmíněné výše demonstrují, že určitě euroskepticismus nebyl u těchto stran příčinou vzniku těchto subjektů. Tím byl environmentalismus či v druhém případě komunismus či socialismus. Avšak euroskeptický postoj se u těchto stran objevuje až po zapojení země do EU a integračního vývoje.²⁷

Třetí skupina je vždy apriorně protestní a vlastně myšlenku euroskepticismu spíše přijali, než aby ji opravdu považovali za svůj názor. V Taggartově pojetí by se jednalo o typ protestních stran, které přijaly euroskeptický postoj, a ten není pro stranu jediným motivem existence a ani nevytváří hlavní pilíř jejich programatiky. Kaniok zde zmiňuje, že zde se nalézá nejvíce stran, takže tuto skupinu dále dělí do třech:

1. protestní strany, pro které odpor k EU je vlastně demonstrace jejich politického stylu. Příkladem může sloužit valná část populistických stran (Vlámský blok, Svobodní, Liga severu, Dánská lidová strana atd.)
2. extrémistické strany, zde můžeme také vidět, že odpor k EU představuje rezistenci, která je spjatá s jejich určující ideologií (Německá lidová unie, němečtí Republikáni, komunisté, neonacisté). Tyto strany jsou zaměřené vůči systému a tak je logickým vyústěním, že rezistence k EU je rezistence pro jakýkoliv projev tohoto systému.
3. strany establishmentu, které jsou často mírně euroskeptické jen proto, že cítí volební potenciál u tohoto tématu. Často to jsou opoziční strany. Zde Kaniok uvádí příklad ODS (Občanská demokratická strana).²⁸ Těmto stranám nečiní problém ustoupit od svých názorů pro funkcionalistický europeanismus. Lze sem zařadit ku příkladu i švédskou Stranu středu.²⁹

Tabulka č. 4: Typy politických stran podle míry euroskepticismu³⁰

Typ	Podtypy	Míra euroskepse
Single-issue		Dominantní

²⁷ Tamt, str. 12

²⁸ Nutno poznamenat, že kniha byla vydaná před volbami roku 2006.

²⁹ KANIOK, Petr; *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*; Masarykova univerzita: Brno (2006); ISBN 80-210-4016-5; str. 13.

³⁰ HAVLÍK, Vlastimil; KANIOK, Petr; *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*; Masarykova univerzita: Brno (2006); ISBN 80-210-4016-5; str. 13; in: Stranický euroskepticismus (Kaniok)

Strany druhé ideologie		Velká
Klasické strany	<ul style="list-style-type: none"> • Protestní strany • Extrémistické strany • Strany establishmentu 	Nízká

Zdroj: ³¹

3.5 Výběr výchozí typologie

Pro pokračování v práci bylo nutné si vybrat jednu ze zde zmíněných typologií. Každá ze zmíněných typologií je v něčem přínosná, byť i například v tom, že jen upozornila na mnoho podnětných kritik. Petr Kaniok se notně nechal inspirovat nevlivnějšími dnešními typologiemi. Jeho připomínky jsou přínosné a konstruktivní. Ovšem na druhou stranu trochu třeští jednoduchost a srozumitelnost typologie Taggarta a Szczerbiaka, kteří ve své přepracované typologii vyřešili většinu kritických připomínek k jejich původní typologii. Samozřejmě pro jejich typologii je nutné zahrnout též kritiku. I jednoduchost rozdělení euroskepticismu může vyvolávat pocit až přílišné jednoduchosti v této problematice. Další výtkou může být zaměňování veřejného mínění o euroskepticismu s míněním zvolených politických elit. Příkladem nám může sloužit tabulka č. 2, kde je popisována míra euroskepse v zemi dle procentuálního zisku v parlamentních volbách. Toto měřítko je dle mého zavádějící a relevantnějším ukazatelem by byla data z voleb do Evropského parlamentu. I když samozřejmě tyto údaje nebyly dvojicí autorů v době sepsání k dispozici. Ukazatel tvrdého euroskepticismu např. pro ČR je 11%, oproti tomu výsledná nepodpora vstupu země do EU je 22,67%.³² Kdybychom aplikovali tuto typologii na volby do EP, dostali bychom číslo 20,26%, což se zdá blíže k tomuto číslu. Zde lze jasně vidět, že míru euroskepse nelze ukazovat na podpoře stranám ve volbách. Poslední výtka je zaměřená na zařazení stran do měkkého či tvrdého euroskepticismu. Např. česká strana KSČM je zařazena do skupiny tvrdých, ovšem to rozhodně není strana single-issue anti-EU. Avšak i přes toto je tato typologie pro svou poměrnou jednoznačnost v definování shledána asi za nejpříhodnější pro další část práce.

³¹ KANIOK, Petr.; *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*; Masarykova univerzita: Brno (2006); ISBN 80-210-4016-5; str.13.

³² www.volby.cz

4. Evropský parlament

Cesta k ustanovení Evropského parlamentu nebyla rychlá ani bez komplikací. Ač se dnes může zdát, že tento velice organický celek je samozřejmostí, cesta k jeho vzniku lehká nebyla.

Historický vývoj Evropského parlamentu, dnes tak důležité evropské instituce, se často počítá od 50. let 20. století. Avšak kořeny ideje evropského zastupitelského sboru se počítají od návrhu Jiřího z Poděbrad na spolkové shromáždění, kterého by se účastnili vyslanci panovníků či státních útvarů. Idea pro sjednocení Evropy pomocí nějaké společné instituce se později objevuje i u mnoha jiných myslitelů. Dá se obecně říci, že diskuze okolo sjednocené Evropy je minimálně stejně stará jako diskuze o evropské demokracii, a v rámci Evropy docházelo a dochází neustále k podobným diskuzím. Na začátku těchto diskuzí se debatovalo o nějaké formě sboru delegátů, zastupitelů či poslanců ve společné instituci. Dopředu nebylo naprosto jasné, že by se tu mohlo objevit něco jako zástupce evropských občanů či evropského lidu. Až postupem doby se představa tohoto institutu přibližovala k přímé vazbě na občana.³³

Teprve po druhé světové válce dochází ke konkrétním krokům vedoucím k naplnění myšlenky sjednocené Evropy, a tím i započíná de facto i proces ke vzniku Evropského parlamentu. Úvodním krokem byl kongres v Haagu 1948. O podobě Evropského shromáždění se vedl boj mezi koncepcemi federalistické a unionistické. Kompromisním východiskem se stalo, že Evropské shromáždění nezaniklo, ale stalo se jen poradním orgánem ve věcích Evropy a evropské integrace. Milníkem v poválečném období se stal Schumanův plán z roku 1950 a vznik ESUO (Evropské společenství uhlí a oceli). Liberalizaci obchodu a společenství ESUO měl řídit jen jeden nezávislý orgán (Vysoký úřad). Ovšem došlo k rozšíření o další instituce a mimo jiné i rozšíření o společné shromáždění parlamentního typu, ve kterém byli delegáti národních parlamentů členů společenství. Funkce shromáždění byla především kontrolní. Též významná funkce spočívala v možnosti odvolat dvě třetiny členů Vysokého úřadů. Brzy se působnost Společnému shromáždění rozšířila také na EHS a EURATOM. Tím došlo na rozšíření pravomocí Shromáždění. Roku 1958 se mění název Shromáždění na

³³ DOČKAL, Vít; KANIOK, Petr; ZÁVĚŠICKÝ, Jan; *Evropský parlament*; Masarykova univerzita; Brno (2007); ISBN 978-80-201-4329-9; str. 13-14.

Evropské parlamentní shromáždění. O čtyři roky později došlo opět ke změně názvu na čistě Evropský parlament, avšak tento název měl jen nezávazný charakter. V polovině 60. let byla zaznamenána institucionální krize Společenství a zároveň De Gaullova Francie dávala najevo nepřipustnost dalšího prohlubování integrace. V období tzv. „eurosklerózy“ se přesto našla politická vůle pro přijetí tzv. „Slučovací smlouvy“, která sloučila Rady a Komise Evropských společenství. Dalším krokem k navýšení vážnosti EP se stalo přijetí tzv. Druhé rozpočtové smlouvy, která přisuzuje parlamentu úlohu schvalovatele rozpočtu, a s tím také možnost pravomoci vrátit rozpočet jako celek. Byl to prvotní signál rovnocennosti v rozhodovacím procesu. V roce 1975 vydal zprávu belgický premiér Leo Tindemans, který v ní, krom jiného kladl požadavek na zavedení přímých voleb do EP, které se také konaly v roce 1979. Následně se objevila snaha o maximální využívání svých pravomocí, která se pak nejvíce ukázala ve schvalování rozpočtového procesu, který byl vůbec poprvé v roce 1979 odmítnut díky EP. Dalším významným fragmentem vývoje EP je přijetí Jednotného evropského aktu, který rozšiřuje kompetence EP o legislativní pravomoci. V 90. letech 20. století se pokračovalo v trendu posilování role EP. Po přistoupení nových členů a plánovaného východního rozšíření bylo patrné, že se bude muset celé ES přeskupit, a že role jediné přímo volené instituce se bude zvyšovat. Nesmíme také opomenout transformaci ES na EU, kde se akcent na jedinou volenou instituci ještě zvětšil. To se logicky odrazilo i v nárůstu kompetencí. Např. v oblasti legislativního procesu byl obdařen EP tzv. parlamentním vetem.³⁴

Poslední pokus o úpravu EP a jeho pravomocí proběhlo skrz tzv. Lisabonskou smlouvu, která opět posiluje legislativní pravomoci EP a bude tak rozhodovat o valné většině legislativy EU. Více než 40 oblastí bude nově spadat na úkor Rady EU a to vše v součinnosti s ní. Těmito oblastmi jsou například: zemědělství, energetická bezpečnost, imigrace, spravedlnost a vnitřní věci, zdravotnictví a strukturální fondy. Dále bude mít EP poslední slovo ve schvalovacím procesu o rozpočtu. Poslanci EP budou také muset schvalovat celou řadu mezinárodních dohod. Parlament se tedy stává stále silnějším hlasem cca. 500 milionů evropských občanů.³⁵

³⁴ DOČKAL, Vít; KANIOK, Petr; ZÁVĚŠICKÝ, Jan; *Evropský parlament*; Masarykova univerzita; Brno (2007); ISBN 978-80-201-4329-9; str. 15-34.

³⁵ Evropský parlament a Lisabonská smlouva – Nový Evropský parlament: více pravomocí, více odpovědnosti [online].

4.1 Politické skupiny v Evropském parlamentu

O struktuře EP hovoří kolektiv autorů Vít Dočekal, Petr Kaniok a Jan Závěšický takto: “Politická struktura EP je v současnosti velice složitý jev, který z výzkumného hlediska a z hlediska reality EU rámec EP přesahuje. Politické skupiny, které jsou jejím nosným pilířem, totiž velmi úzce souvisí s dalšími prvky politického a stranického systému EU. Patrný je tento poznatek zejména v interakci politických skupin a politických stran na evropské úrovni.”³⁶ Dále uvádí, že nutnost analyzovat skupiny odděleně je trochu limitující, ale jedná se o legitimní východisko.³⁷

Obecně lze říci, že pro strukturu EP je platný nadnárodní princip pro stranickou kooperaci, který překračuje historii a rozměr evropské integrace. Pomocí nadnárodního principu se napříč státy v EP parlamentu vytvářejí politické skupiny neboli frakce, které i mimo parlament spolupracují na úrovni tzv. eurostrany. Evropské parlamentní strany (politické skupiny v EP) začaly vznikat v souvislosti s přijetím Smlouvy o EU, která jejich fungování upravuje. Ovšem doposud se v Evropě neobjevila celoevropská strana, která by měla transnacionální charakter (obdoba tzv. internacionály). V současnosti stranický systém na úrovni EU charakterizuje dynamika a velká míra neuspořádanosti. Lze říci, že politické stranictví v EU má podobu stranického kvazisystému. Autoři Vít Dočekal, Petr Kaniok a Jan Závěšický vidí dva druhy atributů. Zaprvé to jsou atributy technické (strukturované a stabilní politické strany atd.), za problematické jsou označovány funkční atributy jako například slučování zájmů či politická socializace. Tento druhý atribut je tedy problematický a dělá z tohoto systému jakýsi kvazisystému.³⁸

V EP v současnosti fungují politické skupiny, které jsou vymezeny dle podmínek v platném jednacím řádu EU. Ten je ustanovuje tak, že musejí plnit dvě podmínky. Zaprvé minimální počet poslanců musí být 25 a minimální počet zastoupených zemí v uskupení je 1/4 členských států.³⁹ Toto vymezení je ovšem pouze

URL: <<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0042423726/Parliament-and-the-Lisbon-Treaty.html;jsessionid=FCC1601DA233B23EA651B9D54B60A24D.node1.htm>> [cit. 2012-3-13].

³⁶ DOČKAL, Vít; KANIOK, Petr; ZÁVĚŠICKÝ, Jan; *Evropský parlament*; Masarykova univerzita; Brno (2007); ISBN 978-80-201-4329-9; str. 63.

³⁷ Tamt., str. 63.

³⁸ DOČKAL, Vít; KANIOK, Petr; ZÁVĚŠICKÝ, Jan; *Evropský parlament*; Masarykova univerzita; Brno (2007); ISBN 978-80-201-4329-9; str. 63-64.

³⁹ Jednací řád Evropského parlamentu [online]. 2012, [cit. 2012-3-18]. Dostupné na : <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?language=CS&reference=TOC>>.

povrchní a pro nás nedostačující, proto zde uvádím politologickou definici: „Definování politické skupiny v EP jen jeho Jednací řádem je poměrně neuspokojivé, protože nebere v úvahu motivaci jejího vzniku. Ta se jeví jako klíčová, protože vzhledem k nepřímému vztahu mezi exekutivou (Evropskou komisí) a zastupitelským souborem (EP) odpadá koaliční motiv vzniku skupin a motiv jejich podílu na vládě. Politická skupina v EP tak může být definována jako „agregátor národních politických stran, které se v ní sdružují na základě sdílené ideové profilace a vidiny získání materiálních, finančních a politických výhod“. Politická skupina EP tak v zásadě usiluje o moc jen v Parlamentu, její přesah do exekutivy je na rozdíl od stranické frakce v národním parlamentu minimální.“⁴⁰ Podmínka zastoupení 1/4 všech členských zemí má cíl, a to ten, že má podněcovat skupiny k multinacionalismu. Založení skupiny s sebou nese mnoho výhod, a to nejen materiální a finanční (článek 31 Jednacího řádu EP), ale také výhody na poli politických pravomocí. Skupina jako celek může pokládat ústní otázky Radě EU, Evropské komisi a Evropské centrální bance (článek 115 Jednacího řádu EP). Při hodnocení důvodů vzniku politických skupin převládá důvod finanční a materiální. Skupiny, kterým byl jediným motivem spolupráce společný pohled na EU, vykazují často méně stability, než skupiny pro které byly motivy finance a materiální zajištění.⁴¹

Tabulka č. 5: Pozice současných politických skupin v období 2004-2012

Název politické skupiny	Volby 2004 ⁴²	Volby 2012 ⁴³
Poslanecký kluk Evropské lidové strany (Křesťanských demokratů) a Evropští demokraté (EPP – ED)	279	270
Skupina progresivní aliance socialistů a demokratů v Evropském parlamentu (S&D]	Předchůdce S&D Strana evropských socialistů (PES), která měla v roce 2004 199 členů.	190
Skupina Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (ALDE)	67	85
Skupina Zelených/Evropské svobodné aliance (GREENS – EFA)	Předchůdce byla skupina Zelených – Evropská radikální aliance (Verts/ALE), která měla v roce 2004 40 členů.	58

⁴⁰ Tamt., str. 65.

⁴¹ DOČKAL, Vít; KANIOK, Petr; ZÁVĚŠICKÝ, Jan; *Evropský parlament*; Masarykova univerzita; Brno (2007); ISBN 978-80-201-4329-9; str. 64-66

⁴² Jedná se o údaje z 18.4 2004

⁴³ Jedná se o údaje z 15. 3. 2012

Skupina Unie pro Evropu národů (UEN)	27	-
Skupina Evropských konzervativců a reformistů (ECR)	V EP funguje od voleb v roce 2009.	52
Skupina konfederace Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice (GUE/NGL)	39	34
Evropa svobody a Demokracie	V EP funguje od voleb v roce 2009.	34
Nezařazení poslanci	66	30

Zdroj: ⁴⁴

Podoba EP v roce 2004 byla pod vlivem východního rozšíření EU. Toto rozšíření mělo vliv na EP pouze kvantitativní. Většina stran se integrovala do zavedeného systému politických skupin. Samozřejmě tu byl i takový vliv, že do struktury přistoupily politické strany, které měly odlišný vývoj než politické strany starých členských zemí. V tomto smyslu je nutno poukázat v nově přistoupivších státech na nižší míru stability stranicko-politických soustav, jejich krátkou historii a vývoj mimo rámec EU. Tabulka číslo 3 nám v druhém sloupci ukazuje rozložení mandátů po rozšíření v roce 2004.⁴⁵ Ve druhém sloupci ovšem nenalezneme všechny frakce, které byly v období 2004 – 2009 v EP. Záměr byl ukázat stabilitu a kontinuitu současných politických skupin a naopak zde můžeme také vidět, že u některých skupin došlo jen k přejmenování, u některých došlo dokonce k zániku, a naopak některé skupiny vznikly. Například skupina Unie pro Evropu národů, která se profilovala jako euroskeptická a kladla si za cíl etablovat se v EP. To se jí nepovedlo a dnes místo ní vznikla skupina ECR, která si klade podobné cíle. V třetím sloupci už můžeme vidět současnou podobu, která zahrnuje už i poslance z rozšíření, které proběhlo v roce 2007.

4.2 Vznik a vývoj euroskeptických frakcí v Evropském parlamentu

Myšlenka založení v EP frakci, která by měla euroskeptický punc, není nijak nová. Snaha o etablování fungující a stabilizované frakce se datuje od samého vzniku EP. Ovšem všechen předchozí vývoj vystihuje nestabilita a proměnlivost, která byla

⁴⁴ Evropský parlament [online]. Dostupné na: URL: <<http://www.europarl.europa.eu/meps/en/search.html>> [cit. 2012-3-13].

⁴⁵ DOČKAL, Vít; KANIOK, Petr; ZÁVĚŠICKÝ, Jan; *Evropský parlament*; Masarykova univerzita; Brno (2007); ISBN 978-80-201-4329-9; str. 67-69.

nejčastěji vidět v proměnách názvů frakcí. Např. to jsou frakce Aliance evropských národů (AEN), EU demokraté (EUD) či Aliance nezávislých demokratů (ADIE). Zajímavá poznámka k této roztržitosti je od autorů P. Fialy, M. Mareše a P. Sokola, kteří v této roztržitosti vidí hlavně velkou rivalitu či osobní ambice jednotlivých politiků.⁴⁶

Ovšem vraťme se zpět k vývoji a vzniku těchto formací či pokusů o ně. Jak jsme si řekli, tendence k opozici vůči EU nebo evropské integraci se zde objevovala od samého začátku. Tyto postoje byly vlastní mnohým politickým skupinám stejně také to, jaké důvody je k tomuto postoji vedly. Mezi časté jevy patří jednak skupiny a hnutí tzv. single-issue, které se tvoří např. v době rozšiřování, přijímání společných smluv či kvůli odporu k zbytečnému plýtvání, korupci, přílišné byrokracii apod. Druhou skupinou jsou politické strany a hnutí hlásící se k široké ideové orientaci, ale její hlavní náplní je ta proti EU.⁴⁷

Prvním nejstabilnějším prvkem anti-EU subjektů je dánské Lidové hnutí proti ES. Na spolupráci s ostatními subjekty si toto hnutí muselo počkat na další anti-EU stabilní subjekty v rámci EP. K tomu došlo po schválení Maastrichtské smlouvy a následných volbách do EP. Po těchto volbách zde vznikla skupina „Evropa národů“, která ovšem po odchodu několika poslanců v roce 1996 zanikla. Tato skupina se později přetvořila na skupinu „Nezávislých pro Evropu národů“. Byla složena z 18 poslanců v tomto složení: 11 poslanců z francouzské Většiny pro jinou Evropu (MPE), 2 z dánského FB, 2 z dánského JB, 2 z holandské protestantské koalice SGP/GPV/RPF. Ke skupině se později připojili i Ulsterské unionistické strany (UUP) v počtu jednoho poslance. Tato skupina se tedy stala zastáncem odlišností kulturních tradic ve svých národech a byla také otevřena všem oponentům Maastrichtské smlouvy. Po volbách v roce 1999 se objevila další skupina, Evropa demokracií a rozdílu, která měla de facto shodné programové prohlášení i skoro stejné členské strany se skupinou Evropy národů. Dalšímu rozvoji dochází logicky opět po volbách v roce 2004, kdy se úspěchům mohou těšit další single-issue ant-EU subjekty. Došlo opět k přejmenování skupiny na Nezávislost/Demokracii (IND/DEM). Tato skupina měla v programu odmítnutí evropské ústavy a evropského superstrátu. Naopak podporovali mezivládní spolupráci

⁴⁶ FIALA, Petr; MAREŠ, Miroslav; SOKOL, Petr; *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*; Společnost pro odbornou literaturu, o. s.; Brno (2007); ISBN 978-80-87029-05-3; str. 185-186.

⁴⁷ FIALA, Petr; MAREŠ, Miroslav; SOKOL, Petr; *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*; Společnost pro odbornou literaturu, o. s.; Brno (2007); ISBN 978-80-87029-05-3; str. 183-185.

suverénních států a respektování národních rozdílů. Skupina byla složena z: 10 poslanců ze Strany nezávislosti Spojeného království (UKIP), 10 z polské konzervativně katolické Ligy polských rodin (LRP), 4 z italské Ligy severu, 3 z Hnutí pro Francii, 3 ze švédské Červnové kandidátky (JL), 2 z nizozemské koalice Křesťanská unie a Reformované strany (CU/SGP), 1 z řeckého Lidového ortodoxního shromáždění (LOAS) a 1 z českých nezávislých. Uvnitř této skupiny však začalo brzy docházet k rozporům, což se projevilo nakonec v roztržení této skupiny do dvou. První byla skupina EUDemokraté. Aliance pro Evropu demokracií (EUD) a druhá Aliance nezávislých demokratů v Evropě (ADIEU).⁴⁸ Petr Kaniok shrnuje toto nedaření se vytvoření protipólu vůči EU a europeizaci slovy: „Tento vývoj, ústící v nepřehlednost a nestabilitu, je ale do značné míry podmíněn také samotnou povahou euroskepticismu. Ten i ve své tvrdé podobě má řadu motivací, které jsou často protikladné. Ve své podstatě tak znemožňuje povaha odporu proti EU konstituci stabilní eurostrany či parlamentní skupiny, protože motivace členských stran k odporu proti evropské integraci je tak rozdílná, že dlouhodobou spolupráci znemožňuje.“⁴⁹

4.3 Volby do Evropského parlamentu v roce 2009

Tyto volby jsou pro nás důležité, protože právě po těchto volbách se v EP objevuje politická skupina ECR. Dalším důležitým bodem je vývoj europeizace v zemích středovýchodní Evropy, které se v roce 2009 účastnily svých druhých voleb do EP. Je pro nás důležité sledovat tento vývoj u zemí středovýchodní Evropy, jelikož v politické skupině ECR tvoří tyto poslanci přesně polovinu.

Volby do EP bývají často nazývány jako volby druhého řádu. Je to z jasného důvodu, kterým je ukazatel účasti voličů ve volbách. Ve srovnání s volbami prvního řádu, tj. národní volby do parlamentu atd., je účast u „eurovoleb“ zpravidla nižší. Specifikum eurovoleb je například to, že se zde objevují často subjekty, které v měřítku národních voleb prvního řádu nejsou tak relevantní a pohybují se na marginální linii. Tyto strany často spojují svůj smysl existence s názorem pro či proti EU či evropské integraci. Tudíž je jasné, že nemají v jiných typech voleb šanci na úspěch. Specifikem a důvodem úspěchu těchto stran mohou zpravidla být:

⁴⁸ FIALA, Petr; MAREŠ, Miroslav; SOKOL, Petr; *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*; Společnost pro odbornou literaturu, o. s.; Brno (2007); ISBN 978-80-87029-05-3; str. 185-189.

⁴⁹ KANIOK, Petr; *Evropské politické strany po východním rozšíření Evropské unie*; Masarykova univerzita; Brno (2007); ISBN 978-80-210-4385-5; str. 123.

1. „volební účast ve volbách druhého řádu (např. ve volbách do EP) je nižší než při národních volbách“;⁵⁰
2. „vládní strany mívají ve volbách druhého řádu v porovnání s volbami do národního parlamentu horší výsledek, protože voliči využívají voleb druhého řádu k demonstrování nespokojenosti s performancí vlády“;⁵¹
3. „malé politické strany mají ve volbách druhého řádu šanci na lepší výsledek, neboť ve hře není boj o kontrolu politické moci ve státě, voliči tak nemusí taktizovat a volí častěji „srdcem“.“⁵²

Ladislav Cabada a Vít Hloušek ve svém díle si vytýkají cíl potvrzení toho, že pokud jsou volby do EP druhého řádu, tak faktor přímých dopadů europeizace je nulový⁵³

V jejich analýze se nepotvrzují nulové dopady ani teorie voleb druhého řádu. Tyto závěry lze chápat jako průběžné a vztahující se právě a pouze k posledním dvěma volbám. Dále se v závěru shodují, že tento trend není pouze dán primárním charakterem tzv. postkomunistických zemí.⁵⁴

V tomto výzkumu nás zajímají pouze země a strany, které jsou členy Evropské konzervativní skupiny. Jsou to státy Česká republika (ODS – Občanská demokratická strana), Litva (AWPL – Volební akce Poláků na Litvě), Lotyšsko (TB/LNNK – Za vlast a svobodu/Lotyšská národní konzervativní strana), Maďarsko (MDF - Maďarské demokratické fórum), Polsko (PiS – Právo a spravedlnost).

ODS zaujímá ve svém programovém prohlášení postoj spíše bilancování za poslední období a také srovnávání s ČSSD a upozorňování na její nedostatky. V tomto zaměření nejde o politiku v EP, ale spíše zaměření na shrnutí českého předsednictví EU. Program ODS pro eurovolby do EP vyjadřuje, že národní politika má vždy vyšší prioritu než úroveň EU. Evropská integrace je zde vnímána ne jako cíl, ale prostředek k dosažení cílů na domácí úrovni. ODS dává přednost mezivládní spolupráci. Avšak slabou

⁵⁰ CABADA, Ladislav; HLOUŠEK, Vít; Europeizace politických stran a stranických systémů v kontextu voleb do Evropského parlamentu: in *Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*; Aleš Čeněk: Plzeň (2009); ISBN 978-80-7380-231-3; str. 11.

⁵¹ Tamt., str. 11.

⁵² Tamt., str. 11.

⁵³ Tamt., str. 10-14.

⁵⁴ CABADA, Ladislav; HLOUŠEK, Vít; Volby do EP 2009 jako další z projevů slepé evropeizace politických stran (nejen) ve střední a východní Evropě: in *Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*; Aleš Čeněk: Plzeň (2009); ISBN 978-80-7380-231-3; str. 240.

evropeizaci u ODS dokládá absence evropských témat, která by se týkala činnosti v eurostraně. Program je ve shodě s dohodou mezi Mirkem Topolánkem a Davidem Cameronem. Oba politici se zavázali, že po provolbách v roce 2009 vytvoří společnou frakci. Proto se v programu objevuje také kritika bývalé frakce (EPP-ED) občanských demokratů. Po volbách dochází opravdu ke vzniku nové konzervativní frakce., která vzniká 24. června 2009. Členy skupiny jsou strany z Belgie, České republiky, Finska Lotyšska, Maďarska, Nizozemska a Velké Británie. Jako společný cíl si vytyčili boj proti federalizaci Evropy a uchování suverenity členských států. V roce 2009 byl také člen ODS Jan Zahradil předsedou ECR.⁵⁵

Lotyšská strana TB/LNNK je poměrně silným politickým subjektem a pravidelně získává mandáty. V roce 2009 v době voleb byla vládní stranou, avšak oproti předchozím eurovolbám ztratila 3 mandáty a získala tedy pouze jeden. Jedná se o pravicovou konzervativní stranu, která hájí národní zájmy a je proti federálnímu uspořádání EU. V jejich programovém prohlášení pro provolby není vysoká frekvence pojmů EU a EP. Naopak zde se častěji vyskytují témata lotyšských zájmů. EU je vnímána jako prostředek k dosažení těchto cílů.⁵⁶

V Polsku je obecně velice nízký zájem o evropská témata, a to se projevilo také na volební účasti. PiS ve svém programu k eurovolbám 2004 představila relativně propracovanou vizi vývoje Evropské unie jako mezivládní projekt. Témata v programu eurovoleb byla takřka výlučně cílená na domácí politiku. PiS de facto rezignovala na evropeizaci svého programu. V zásadě v něm opakuje svůj dlouhodobý přístup, ve kterém podporuje vizi Evropské unie jako mezivládního projektu, který není schopen, a ani by se neměl pokoušet, zastupovat strukturu demokratické politiky národních států. Strana tedy odmítá federalistický směr integrace a zároveň klade důraz na větší prosazení křesťanských hodnot do evropské integrace. V programu staví tzv. „polkost“ proti abstraktnímu evropanství. PiS také zdůraznila, že po volbách plánuje s českou ODS a britskými konzervativci založit novou antifederalistickou frakci.⁵⁷

⁵⁵ HRICOVÁ, Helena; Česká republika: in *Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*; Aleš Čeněk: Plzeň (2009); ISBN 978-80-7380-231-3; str. 49-53.

⁵⁶ HRICOVÁ, Helena; Lotyšsko: in *Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*; Aleš Čeněk: Plzeň (2009); ISBN 978-80-7380-231-3; str. 107-108.

⁵⁷ HRICOVÁ, Helena; Lotyšsko: in *Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*; Aleš Čeněk: Plzeň (2009); ISBN 978-80-7380-231-3; str. 143-162.

Litva patří mezi nejvíce eurooptimistické země. Euroskeptický postoj zde není etablovaný. Také nelze říci, že země jasně podporuje vizi federalistické Evropy. Politiku EU chápe jako rozumnou mezivládní konstrukci podporující litevskou státnost. AWPL je nejsilnější menšinovou stranou v Litvě. V kontextu eurostran před volbami nebyla svázaná s žádnou, jelikož v předchozích volbách neměla žádné zastoupení. Strana polské menšiny AWPL zvláštní program pro eurovolby 2009 nevydala navíc v jejich dlouhodobé profilaci z roku 1994 není ani zmínka o zahraniční a evropské politice.⁵⁸

Politická strana Maďarské demokratické fórum je poměrně malou stranou s konzervativním akcentem. Do eurovoleb šla strana s obhajobou jednoho křesla z roku 2004. Jedno europoslanecké místo získala i ve volbách v roce 2009. Program, jenž strana nabídla voličům, je jen výtah prohlášení jednotlivých členů. V programu strana poukazuje na důležitost voleb do EP, avšak jejím největším tématem v programu je tehdejší aktuální situace v Maďarsku. Krizi, ve které bylo Maďarsko, identifikovala strana MDF jako ekonomicko-sociální. Maďarská krize se pak stala ústředním tématem strany. Z toho lze jasně vidět, že strana se v programu nevěnovala výrazně evropských tématům a prim hrála domácí politika.⁵⁹

⁵⁸ KANIOK, Petr; Litva: in *Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*; Aleš Čeněk: Plzeň (2009); ISBN 978-80-7380-231-3; str. 82-96.

⁵⁹ ATTILA; Antal; Maďarsko (přeložila Zuzana Krčálová): in *Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*; Aleš Čeněk: Plzeň (2009); ISBN 978-80-7380-231-3; str. 82-96

5. Frakce v Evropském parlamentu: skupina Evropských konzervativců a reformistů (ECR)

Konzervativní rodina patří k tradičním politickým stranám v evropském prostoru. Konzervativní strany měly a mají stále silné slovo v evropském politickém dění. To samozřejmě platí i pro střední a východní Evropu po roce 1989, kde po pádu komunistických režimů dochází k postupné stabilizaci politického spektra. I když obnova klasického politického trojúhelníku, tj. liberalismus, socialismus a konzervatismus v postkomunistických zemích, byla složitější pro konzervativní směr. S odkazem na to, že tradice se obnovuje či hledá déle.⁶⁰

Konzervativní strany v politické skupině EDU (Evropská demokratická unie) začaly od roku 1990 spolupracovat v rámci EP s politickou skupinou EPP (Evropská lidová strana). Spolupráce se později vyvinula tak, že dokonce tyto strany přešly do EPP a vytvořily EPP-ED (Evropská lidová strana – Evropští demokraté). Konzervativní strany se sice staly součástí EPP, avšak byly vyděleny v ED a nebyly plnohodnotnými členy politické skupiny EPP v EP. Avšak od samého začátku se tato syntéza jevila jako nefunkční. Největší problém v pokračující spolupráci byl postoj konzervativních stran na integrační proces, ve kterém nechtěly pokračovat, kdežto lidová strana naopak ano. Některé z konzervativních stran se zapojily do politické skupiny Unie pro Evropu národů. Obrat ve smýšlení CP (Conservative party) přichází se zvolením Davida Camerona v roce 2005, ten od začátku jevil snahu o založení samostatné konzervativní politické skupiny v EP. Britská CP sehrála klíčovou roli pro vznik ECR. K Cameronovi se přidaly strany česká ODS a polská PiS, které stejně jako Konzervativní strana hledaly platformu pro jejich konzervativní a eurorealistické smýšlení. Spojitost mezi britskými konzervativci a českou ODS není náhodná. Již při založení v roce 1991 se zakladatel ODS Václav Klaus hlásil k liberálně konzervativní politice, kterou zastávala Margaret Thatcherová. Polská PiS se od samého založení své strany vždy profilovala jako

⁶⁰ CABADA, Ladislav; The Role of Central European Political Parties in the Establishment and operation of The European Conservatives and Reformist Group: in *Politics in Central Europe*, Aleš Čeněk (2011); volume 7; number 2; str. 1-2.

zastávce konzervativních a národních hodnot, a podobně jako ODS si vytvořila poměrně stabilní voličskou podporu, která se pohybuje okolo 30 %.⁶¹

V červenci roku 2003 se spolu dohodli britští konzervativci, česká ODS a polská PiS na společném zájmu těchto stran, kterým bylo vytvoření protipólu vůči centralistickým a federalistickým tendencím v EU. Tzv. Pražská výzva byla namířena proti Evropské ústavě a vytvoření evropského superstrátu a vyzvala evropské státy k respektování odlišností jednolitých členských států. Důvod, proč nakonec nedošlo k tomu, aby se tyto tři strany nalézaly v jedné politické skupině EPP-ED, byl ten, že na rozdíl od britských konzervativců a ODS se polská strana PiS neshodla s rostoucími spory mezi EPP a ED. PiS se nakonec stalo součástí Aliance pro Evropu národů. Nicméně ani tento rozkol neodradilo tyto tři strany od společné myšlenky na samostatnou konzervativní eurorealistickou skupinu v EP. Výrazným přiblížením k této myšlence byly strany po zvolení nového vůdce britských konzervativců Davida Camerona, který jasně řekl, že bude usilovat o samostatnou politickou skupinu. Důvod, proč tak neučinil hned, byl strach, že by nesehnal podporu nutnou pro splnění minimálních požadavků pro vytvoření politické skupiny v EP. Záměr osamostatnění už deklarovali v kroku založení Hnutí za evropskou reformu. Zde už bylo předesíláno, že po volbách v roce 2009 plánují založení politické skupiny Evropští konzervativci a reformisté.⁶²

5.1.1 Pražská deklarace

Pražská deklarace vznikla v březnu 2009 v Praze a je hlavním programovým dokumentem politické skupiny Evropských konzervativců a reformistů v EP. V deklaraci se ECR hlásí k naléhavé potřebě reformovat EU dle eurorealistického přístupu, otevřenosti, odpovědnosti a demokracie. Respektování suverenity jednotlivých národů a soustředit se na hospodářskou obnovu, růst a konkurenční schopnost.⁶³

V Pražské deklaraci jsou zakotveny a sdíleny ECR následující principy:

⁶¹CABADA, Ladislav; The Role of Central European Political Parties in the Establishment and operation of The European Conservatives and Reformist Group: in *Politics in Central Europe*, Aleš Čeněk (2011); volume 7; number 2; str. 4.

⁶²Tamt., str. 4-5.

⁶³ Pražská deklarace[online].; Dostupný na: URL: <<http://ecrgroup.eu/cz/?p=2323>>; [cit. 2012-2-18].

1. svobodného podnikání, svobodného a férového obchodu a spravedlivé hospodářské soutěže, minimální regulace, nižších daní a minimálního státního aparátu jako konečného prostředku k zajištění individuální svobody, osobní i národní prosperity;
2. svobody jednotlivce, větší osobní odpovědnosti i demokratické transparentnosti;
3. důrazu na energetickou bezpečnost, udržitelnost energetických dodávek a rozvíjení tzv. čistých technologií v tomto oboru;
4. důležitosti rodiny jako základního prvku společnosti;
5. suverénní integrity národního státu, nesouhlasu s unijním federalismem a obnoveného významu skutečné subsidiarity;
6. prvořadě hodnoty transatlantických bezpečnostních vazeb, které jsou realizovány prostřednictvím reformované NATO, a nutnosti podpory mladých demokracií napříč Evropou;
7. efektivně kontrolované přistěhovalecké politiky a konce zneužívání azylového řízení;
8. efektivního a moderního rozvoje veřejných služeb, které citlivě vyvažují a reagují na potřeby městských i venkovských obyvatel;
9. ukončení nadměrné byrokracie, větší transparentnosti a bezúhonnosti v institucích EU a při využívání evropských fondů členskými státy;
10. respektu a rovnoprávného zacházení se všemi členskými státy EU – malými i velkými, starými i novými.

Zdroj: ⁶⁴

Tabulka č. 6 : Politické strany a počty zastupujících poslanců v ECR

NÁZEV STRANY	ČLENSKÝ STÁT	POČET POSLACŮ
Konzervativní strana	Velká Británie	25
Právo a spravedlnost	Polsko	10
Občanská demokratická strana	Česká republika	9
Polsko je nejdůležitější	Polsko	3
Nezávislý	Polsko	2
Maďarské demokratické fórum	Maďarsko	1
Za vlast a svobodu/Lotyšské národní hnutí nezávislosti	Lotyšsko	1
Volební akce Poláků v Litvě	Litva	1

⁶⁴ Pražská deklarace[online].; Dostupný na: URL: <<http://ecrgroup.eu/cz/?p=2323>>; [cit. 2012-2-18].

Křesťanská unie	Nizozemí	1
Ulsterská unionistická strana	Velká Británie	1
Nezávislý	Dánsko	1
Listina Dedecker	Belgie	1
Celkem		56

Zdroj: ⁶⁵

Z mediálních výroků se může zdát, že politická skupina ECR je velice nejednotná. (Díky tomu, že strany nemají zas tolik společného a Konzervativní strana má založení ECR čistě z pragmatických důvodů). Každá ze stran de facto upřednostňuje své národní zájmy.⁶⁶

5.2 Občanská demokratická strana

ODS se od samého začátku, kdy dva roky po sametové revoluci vznikla, profilovala jako zastánce spíše národních zájmů, ale stále s myšlenkou „zpět do Evropy“ (pozn. autora: myšleno tu západní). Tato myšlenka byla zcela jistě spojena s celkovým naladěním společnosti, která se chtěla distancovat od bývalého komunistického režimu. Myšlenka zpět do Evropy byla také spojena s nutnostmi ekonomické transformace a ukázání, že bývalé postkomunistické republiky patří do Evropy, a ne k tehdejšímu Sovětskému svazu. Údajně postoj ODS k EU a evropské integraci souvisí také s vnitropolitickou situací – s příslušností ODS k vládní koalici v prvním případě, kdy ODS podporovala směr Evropa. V druhém případě postavení ODS v opozici, kdy změnila svůj postoj k evropským otázkám. Dnes již můžeme říct, že ODS se profiluje jako měkce euroskeptická. ODS zaujímá ostřejší vymezení vůči evropským otázkám či spíše otázkám týkajících se EU a evropské integrace až po postupném zapojování České republiky do projektu EU. Evropské strany jevíly samy zájem o spolupráci s ODS. Ve svém vývoji v zapojení spolupráce s evropskými stranami šla ODS po ose EDU (Evropská demokratická unie), EPP (Evropská lidová

⁶⁵CABADA, Ladislav; The Role of Central European Political Parties in the Establishment and operation of The European Conservatives and Reformist Group: in *Politics in Central Europe*, Aleš Čeněk (2011); volume 7; number 2; str. 9.

⁶⁶BALE, Tim; HANLEY, Seán; SZCZERBIAK, Aleks; „May Contain Nuts“? *The Reality blind the Rhetoric Surrounding the British Conservatives“ New Group in the European Parliament*; The Political Quarterly Publishing: Oxford (2010); str. 85-86.

strana) – zde ale nikdy nebyla plnohodnotným členem pro přílišné federalistické zaměření této frakce.⁶⁷

5.2.1 Volby 2004 a zařazení ODS v Evropském parlamentu

Tyto volby se zdály pro ODS významné, a to nejen v souvislosti s EP, ale i na státní úrovni. My se ale zaměříme jen na rozměr patřící volbám do EP. ODS volby vyhrála se ziskem 9 křesel. Do jaké frakce se ODS zařadí, se rozhodla až krátce před volbami. V tomto rozhodování hrálo roli několik faktorů. První z nich byl problém zařazení ODS v nabízeném spektru frakcí v EP. ODS se ve finálním výběru rozhodovala mezi frakcí EPP-ED (Evropská lidová strana a Evropští demokraté, European peoples party and Europeans democrats) a Uníí pro Evropu národů. Důvody, proč se nakonec rozhodla ke spolupráci v EPP-ED, byly následující. V samých začátcích ODS velice sympatizovala se stranou Britských konzervativců, kteří si při vstupu do tehdejší EPP vymohli tři výjimky. První důležitá výjimka se týkala změny názvu frakce z EPP na EPP – ED. Tato změna vlastně vytvořila podskupinu ED (Evropští demokraté), která na rozdíl od ostatních mohla vyjadřovat odlišný postoj na evropskou integraci a odpor k federalizaci EU. Druhou výjimkou byla možnost pro nově přistoupivší strany. Ty se mohly rozhodnout, zde se připojí k programu lidové frakce nebo se zařadí do konzervativní skupiny. Třetí výjimka se týkala lepšího finančního zabezpečení Evropských demokratů. Sílu ODS v politické skupině ECR také symbolizovalo zvolení Jana Zahradila jako předsedou ECR.⁶⁸

5.2.2 Program strany k eurovolbám v roce 2009 – Řešení místo strašení

Pro volební program ODS zvolila heslo „Řešení místo strašení“. ODS vyzdvihuje ve volebním programu národní zájmy. Program upozorňuje na oblasti, kde další integraci ODS brání, ale zase na druhou stranu také na oblasti, kde hlubší integraci podporují. Jako oblast, která není podporovaná je, když se stát dostane do ekonomické recese, nebo sociální ochrana občanů. Volební program se negativně staví k otázce jednotné evropské dani a evropské obranné politice. Tam, kde ODS integraci podporuje,

⁶⁷ KRUTILEK, Ondřej; KUCHYŇKOVÁ, Petra; ODS a evropská integrace: in *Občanská demokratická strana a česká politika*; Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno (2006); ISBN 80-7325-079-9; str. 63-73.

⁶⁸ SOKOL, Petr; KLÍČ, Zbyněk; 20 let Občanské demokratické strany: 1991 -2011; ODS Publishing; Praha (2011); str. 164-167.

je oblast energetické politiky a bezpečnosti. Rozšiřování EU o další členy se ODS nebrání. V programu ODS také předesílá, že po volbách se chystá aktivně spolupracovat s britskou Konzervativní stranou na založení nové platformy v EP, která bude fungovat jako alternativní vize evropské integrace, jelikož je v EP převažující eurofederalismus. V závěru svého programu se strana nechává slyšet, že nepodlehla dvěma extrémům. Tím prvním je „eurohujerství“ a zároveň druhému vše odmítajícímu euronegativismu.⁶⁹

5.2.3 Program Vize 2020

Toto programové prohlášení není jen o otázkách evropské politiky, ale hlavně se zde řeší interní témata ČR. VIZE 2020 je programové prohlášení ODS, kde je na začátku geneze evropské politiky ODS a jejich působnosti v EP. V kontextu evropské politiky nakonec spolu s britskou Konzervativní stranou zakládají Hnutí evropských reformistů. Už založení této skupiny udávalo budoucí směr k založení nové frakce po volbách v roce 2009 do EP. Volby v r. 2009 tedy potvrdily postavení ODS s 9 mandáty a spolu s britskými konzervativci se odtrhávají od frakce EPP – ED. ODS se ve svém programovém prohlášení VIZE 2020 identifikuje jako strana pro EU, ale zároveň jako antifederalistická. ODS zde říká, že byla od samého začátku vždy podporovatelem vstupu ČR do EU. Národní stát vnímá jako základní kámen spolupráce v EU. Negativní tendence v EU vidí v posilování centralizace EU a nadnárodních institucí. Autorem textu s tematikou ODS a evropské politiky je současný místopředseda ECR Jan Zahradil, který byl i předsedou. De facto je zde vše v souladu s předchozími programovými prohlášeními včetně Pražské deklarace (ECR).⁷⁰

5.3 Konzervativní strana

Předseda Konzervativní strany David Cameron v roce 2005 prohlásil, že britští konzervativci v EP vystoupí z frakce EPP-ED. Tento krok byl zpochybňován i ze strany samotných členů. Například bývalý předseda strany se vyjádřil, že je tento krok pro stranu nepříznivý. Ostatní hovoří o hloupém rozhodnutí, nebo že tento krok může uvrhnout Cameronovu stranu v izolaci. Britská Konzervativní strana po volbách do EP v roce 2009 opouští skupinu EPP- ED (European People's party – European Democrats)

⁶⁹ Řešení místo strašení (program Občanské demokratické strany) [online].; Dostupný na: URL: <http://www.ods.cz/docs/programy/program_2009ep.pdf>; [cit. 2012-3-13].

⁷⁰ Vize 2020 – ČR v Evropě a ve světě [online].; Dostupný na: URL: <<http://www.vize2020.cz/docs/sbornik-cr-evropa-svet.pdf>>; [cit. 2012-4-13]; str. 6-7.

a sama formuje novou politickou skupinu v EP – Evropští konzervativci a reformisté (EKR). K definitivnímu odchodu z frakce vedlo mnoho důvodů. Jedním z nich byl také fakt, že Cameron chtěl dodržet slovo, aby nevypadal před voliči, že není muž svého slova. Další můžeme spatřovat v tom, že David Cameron předpokládal, že odchodem z frakce vyvolá rozruch mezi konzervativními stranami, které by se následně mohly přemístit do centrální politické skupiny. Tento Cameronův odchod byl důležitý pro potvrzení euroskeptického rázu britských konzervativců, jenž si nejvíce klade za cíl nepokračovat a potlačit federalistický směr EU.⁷¹

5.3.1 Program strany k eurovolbám v roce 2009: Evropský volební manifest

V programu se strana vyjadřuje, že její prioritou budou národní zájmy, aby Velká Británie dostala nejlepší možné výhody z členství v EU. Dále se strana bude zasazovat proti větší evropské integraci a evropské ústavě. V hospodářství jsou výrazně proti protekcionismu⁷². Zároveň se stále negativně staví pro vstup Velké Británie do eurozóny a chtějí nadále samostatně rozhodovat o úrokových sazbách a ekonomických podporách pro zem. Pro plán na změnu Evropy volí tzv. tři „G“: globální konkurenceschopnost, globální oteplování a globální chudobu. V části nazvané Transparentní a odpovědná politika, které stojí méně, hovoří o principu přijímání rozhodnutí co nejbližší k lidem. Proto se zasazují o referendum k Ústavě pro Evropu i Lisabonské smlouvě. Dále chtějí také ukončit drahé zasedání Evropského parlamentu ve Štrasburku. V programu také nechybí vyjádření k roli Evropské unie ve světě. Koncept Evropy jako pevnosti označují jako kontraproduktivní a hovoří o větší otevřenosti Evropy. Otázce rozšíření EU se britští konzervativci nebrání a říkají ano, ale ve vhodnou dobu.⁷³

⁷¹ BALE, Tim; HANLEY, Seán; SZCZERBIAK, Aleks; „*May Contain Nuts*“? *The Reality blind the Rhetoric Surrounding the British Conservatives*“ *New Group in the European Parliament*; The Political Quarterly Publishing: Oxford (2010); str. 85-86.

⁷² V ekonomice termín označující chování se upřednostňování a ochranu vlastních výrobků před zahraniční konkurencí.

⁷³ Evropský volební manifest: Volte změnu (Program Konzervativní strany) [online].; Dostupný na: URL: <<http://www.conservativeeurope.com//Media/Publication/1249/euro-manifesto-2009.pdf>>; [cit. 2012-3-13].

5.3.2 Článek Ústavní záležitosti 2011

V tomto článku se mluvčí Konzervativní strany pro ústavní záležitosti a zároveň europoslanec vyjadřuje k „rozumné“ reformě EU, na které pracoval. Kritika zde směřuje k tzv. „pojízdnému cirkusu“, což představuje přesun europoslanců z Bruselu do Štrasburku. Tento přesun vnímá jako zbytečné plýtvání penězi. Toto je nejvíce palčivé v době fiskálních úspor. V článku se dále zmiňují, že budou stále bojovat o národní suverenitu. Podtrhují myšlenku boje proti federalistickým tendencím.⁷⁴

5.4 Právo a spravedlnost

Jedná se o silnou polskou politickou stranu, která byla formována v roce 2001 Jaroslawem Kaczynským a jeho bratrem Lechem. Jako strana se hlásí ke konzervativní politice. Jako strana zastává také více sociální a solidární stanoviska. V jejich postojích nalézáme kleronacionalismus. PiS jako bývalý člen EPP-ED přestoupila do frakce ECR. Jako strana si vytyčuje ve svém národním programu boj s korupcí, vyžadování práva a pořádku a v neposlední řadě s vypořádání se s komunistickou minulostí. PiS bývá často západními médii označována za nehodící se k britské Konzervativní straně. Vůči britským konzervativcům jsou minimálně kontroverzní v tom, že na rozdíl od Britů nerazí liberální cestu. Toto se nejvíce projevuje v otázkách neuznávání práv gayů. Často napadají politiku okolních států a naopak vyzdvihují tzv. „polskost“. Sklon k národnímu cítění strany pak také dokazuje vládní spolupráce v roce 2005 – 2007 s pravicovými extrémisty.⁷⁵

5.4.1 Program strany k eurovolbám v roce 2009: Moderní, solidární, bezpečné Polsko

Ve volebním programu PiS jsou také vyzdvihovány národní zájmy a odpor k federalistickým tendencím evropské integrace. Dle programu PiS nemohou členství v EU znamenat ohrožení ani ukončení suverenity svrchovanosti polské ústavy. Proto míní, že Lisabonská smlouva by měla mít zakotvení principu, které neumožní přednost

⁷⁴Constitutional Affairs 2011 [online].; Dostupný na: URL: < http://www.conservativeeurope.com//Media/Publication/1495/17.ConstitutionalAffairs_Layout6.pdf>; [cit. 2012-4-19].

⁷⁵ BALE, Tim; HANLEY, Seán; SZCZERBIAK, Aleks; „*May Contain Nuts*“? *The Reality blind the Rhetoric Surrounding the British Conservatives*“ *New Group in the European Parliament*; The Political Quarterly Publishing: Oxford (2010); str. 88-91.

evropského práva před polskou ústavou. V programu také nalezneme vyjádření, které říká, že evropská politika nesmí být v rozporu s evropskými hodnotami a kulturní tradicí, kterou je křesťanství. Právě proto uvádí, že by EU neměla zasahovat do otázek veřejné morálky, práva a rodiny. EU by měla tolerovat kulturní a morální integritu členských zemí. To se nejvíce týká témat manželství, rodiny a sexuální etiky, které není slučitelné s křesťanskou vizí.⁷⁶

5.5 Ostatní členské strany a nezávislí europoslanci

Kromě CP (v rámci které operuje i Ulsterská unionistická strana), ODS, PiS a rozštěpených polských stran se v politické skupině nalézají také jiné politické subjekty, které mají vždy po jednom poslaneckém mandátu. Jmenovitě to jsou belgická strana Lijst Dedecker, nizozemská Křesťanská unie, dánští Nezávislý, Maďarské demokratické fórum, lotyšská strana Za vlast a svobodu/Lotyšské národní hnutí nezávislosti a litevská Volební akce Poláků v Litvě. Zakladatelé ECR však věřili ve větší zájem o vstup do politické skupiny. Chtěli dosáhnout co největšího počtu členských stran. Na druhou stranu nestáli o spolupráci za každou cenu, když do svých řad nepřijali proti imigrační strany Dánské lidové strany a Lega Nord.⁷⁷

Lotyšská strana TB-LNNK je, co se týká výběru ECR, nejvíce kontroverzní. Stranou zmítá mnoho nevyřešených afér s navázáním na bývalý komunistický režim či nacionalistické složky. Avšak v Lotyšsku je strana stabilní a zavedenou stranou. V politickém spektru řadíme TB-LNNK jako nacionální a konzervativní stranu. Od vstupu na půdu evropské politiky se hlásila k euroskeptickým názorům. Nepodporují federalistický tón, ale naopak akceptují Lisabonskou smlouvu jako kompromis.⁷⁸

Belgická strany Lijst Dedecker je poměrně novým politickým subjektem. Po neshodách ve vlámské straně Jean-Marie Dedecker zakládá Lijst Dedecker. Strana se pravděpodobně profiluje jako konzervativní. Témata, kterým přikládá největší váhu,

⁷⁶ MÁTL, Ondřej; Programatika a evropské postoje EKR: in *EKR se představuje*; Nakladatelství Jajna: Praha (2009); ISBN 978-8086396-51-4; str. 41-43.

⁷⁷ CABADA, Ladislav; The Role of Central European Political Parties in the Establishment and operation of The European Conservatives and Reformist Group: in *Politics in Central Europe*, Aleš Čeněk (2011); volume 7; number 2; str. 8.

⁷⁸ BALE, Tim; HANLEY, Seán; SZCZERBIAK, Aleks; „*May Contain Nuts*“? *The Reality blind the Rhetoric Surrounding the British Conservatives*“ *New Group in the European Parliament*; The Political Quarterly Publishing: Oxford (2010); str. 94.

jsou zmenšení byrokracie EU, přistěhovalecká politika ve smyslu zabránění „islamizaci“ Evropy či liberalizace trhu.⁷⁹

Volební akce Poláků na Litvě je de facto malá strana zastupující menšinu žijící na Litvě. Etnicita je pro tuto stranu daleko důležitější než ideologie. U této strany probíhají výrazné lobby pro připojení do politické skupiny EPP-ED.⁸⁰

Maďarské demokratické fórum se jeví taktéž problematické v zařazení do ECR. Představitelé i samotná strana jsou pro podporu myšlenky Panevropské unie. Takže je zde nepravděpodobné, že by jedinci či strana zastávali euroskeptické postoje. Proto rozhodnutí strany pro politickou skupinu ECR je spíše z důvodu odlišení se od konkurenční maďarské strany Fidesz, která i přes velké spory je stále členem EPP-ED stejně jako Španělé a Švédové. U těchto stran právě doufali ECR v připojení právě k nim.⁸¹

⁷⁹ BALE, Tim; HANLEY, Seán; SZCZERBIAK, Aleks; „*May Contain Nuts*“? *The Reality blind the Rhetoric Surrounding the British Conservatives*“ *New Group in the European Parliament*; The Political Quarterly Publishing: Oxford (2010); str. 94-95.

⁸⁰ Tamt., str. 95.

⁸¹ Tamt., str. 95-96.

6. Závěr

Předkládaná bakalářská práce se zabývala tématy euroskepticismu, Evropského parlamentu (EP) a politickou skupinou Evropských konzervativců a reformistů (ECR). První kapitola obsahuje obecné vymezení pojmu euroskepticismus a cílem této kapitoly bylo nastínit problematiku pojmu a pokusit se ho nejpřesněji vymežit. Druhá kapitola nás už přivádí k tématu euroskepticismu v souvislosti s politickými stranami. Hlavním předmětem této kapitoly bylo předvedení několika nejznámějších typologií euroskepticismu. Třetí kapitola nás přivádí k Evropskému parlamentu, který je zde zmiňovaný v souvislosti s euroskepticismem. Poslední volby do EP zde nejsou opomenuty pro určení relevance analyzovaných stran. Politické skupině ECR se věnuje kapitola čtvrtá. V této kapitole se práce soustředila zejména na spolupráci mezi stranami a politické programy.

V úvodu práce jsme si vytyčili výzkumné otázky. První z nich je otázka aplikace Taggartovi a Szczerbiakovi typologie na politickou skupinu Evropských konzervativců a reformistů. Tato otázka je dle indikátorů pro zodpovězení celkem jednoznačná. Taggart s Szczerbiakem už ve své typologii určili ODS jako „měkce euroskeptickou“ stranu. Polskou stranu PiS lze dle typologie označit také za měkce euroskeptickou. Stran není výrazně proti obecné myšlence EU či určité formě integrace, avšak stejně jako ODS a CP je proti současnému směru EU, který klade důraz na supranacionalitu a centralizaci. Jelikož tyto strany se v tomto shodují, tak se i tyto tendence projeví v programovém prohlášení samotné ECR. Díky tomu po aplikaci přepracované typologie Taggarta a Szczerbiaka je jasné, že i tuto politickou skupinu identifikovat jako „měkce euroskeptickou“.

V další části jsme si kladli otázku společných důvodů třech nejsilnějších stran v ECR na jejich vzájemné spolupráci. Otázka vzniku ECR není tolik překvapivá, jelikož strany CP, PiS a ODS spolupracují a komunikují už na přelomu let rozšíření EU v roce 2004. Z toho vyplývá, že spolupráce není nahodilá či účelová, aby strany v EP dosáhly na finanční výhody politických skupin. Tyto strany vedla ke vzájemné spolupráci hlavně stejná příslušnost ke konzervativní politické rodině, antifederalistická politika a bránění národních zájmů. Zároveň strany nejsou absolutním odpůrcem projektu EU a v některých oblastech dokonce evropskou integraci podporují.

Dle ukazatelů v předchozím odstavci se vzájemná spolupráce může jevit jako bezproblémová. Nicméně minimálně národní zájmy stran mohou vést ke sporům. V programových prohlášeních sice strany uvádějí vzájemné respektování suverenity států, avšak zcela jistě by mohla nadejít situace, kdy by jednotlivé národní zájmy šly proti sobě. Nehledě na to, že PiS s akcentem na křesťanské hodnoty se může pokoušet podporovat je i na půdě Evropského parlamentu. ODS by samozřejmě jako liberální konzervativní strana nebyla zcela jistě pro tento návrh stejně jako CP. Dalším, i když lehčím rozporem je velká iniciativa CP na založení ECR. Strana se netají, že založením ECR chtěla roztržtit EPP-ED. Tedy minimálně odvést z EPP-ED konzervativní strany. Její někteří současní a bývalý členové kritizují její odchod z EPP-ED, že se z CP stává strana mimo centrum dění v EP.

7. Summary

This bachelor's dissertation is concerned with The European parliament especially with the formation of new politician group, The European conservatives and reformists (ECR). The dissertation is called Euroscepticism and a new formed fraction in the European parliament. As we can see from the title, this dissertation gives the new born political group in connection with the euroscepticism. This work would like to use one of the presented typologies of the euroscepticism to ECR. It is also trying to find common reasons for the three strongest parties to cooperate in ECR and finally it is up to discover problems which could bring the political groups into a conflict. The work is divided into four chapters. The first one is dealing with the term of euroscepticism in general, the second with the party euroscepticism, the third chapter is about expressions of euroscepticism in EP and the last one talks about the new fraction in EP: ECR.

By the end of the dissertation the main problems are answered. After we use Taggart's and Sczcerbiak's typology we come to the result, that the ECR is a „soft euroscepticism“ party. As well the reasons for the cooperation are relevant for a formation of a new politician party in EP (anti-federalist tendency; conservative and national interests). A difference between parties is for example in the party PiS (Law and Justice), which also has a Christian interests, that could lead to issues. ODS and CP wouldn't probably support those Christian interests.

8. Seznam použité literatury

8.1 Literatura

BALE, Tim; HANLEY, Seán; SZCZERBIAK, Aleks; „*May Contain Nuts*“? *The Reality blind the Rhetoric Surrounding the British Conservatives*“ *New Group in the European Parliament*; The Political Quarterly Publishing: Oxford (2010); str. 85-98.

BALÍK, Stanislav a kol.; *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006 a česká politika*; Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno (2006); ISBN 80-7325-079-9; str. 327.

CABADA, Ladislav; *The Role of Central European Political Parties in the Establishment and operation of The European Conservatives and Reformist Group*; in *Politics in Central Europe*, Aleš Čeněk: Praha (2011); volume 7; number 2; str. 12.

CABADA, Ladislav; HLOUŠEK, Vít; *Europeizace politických stran a stranických systému v kontextu voleb do Evropského parlamentu: in Eurovolby 2009: Prostor pro evropeizaci politických stran ve středovýchodní Evropě?*; Aleš Čeněk: Plzeň (2009); ISBN 978-80-7380-231-3; str. 265.

DOČKAL, Vít; KANIOK, Petr; ZÁVĚŠICKÝ, Jan; *Evropský parlament*; Masarykova univerzita; Brno (2007); ISBN 978-80-201-4329-9; str. 174.

FIALA, Petr; MAREŠ, Miroslav; SOKOL, Petr; *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*; Společnost pro odbornou literaturu, o. s.: Brno (2007); ISBN 978-80-87029-05-3; Str. 266.

HAVLÍK, Vlastimil; KANIOK, Petr; *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*; Masarykova univerzita: Brno (2006); ISBN 80-210-4016-5; str. 119.

HLOUŠEK, Vít; KANIOK, Petr; *Evropské politické strany po východním rozšíření Evropské unie*; Masarykova univerzita: Brno (2007); ISBN 978-80-210-4385-5; str. 171.

KANIOK, Petr; *Evropeanisté, eurogovernmentalisté a euroskeptici: Reflexe euroskepticismu a jeho stranických projevů (Dizertační práce)*; Brno (2006); str. 166.

KOPECKÝ, Petr; MUDDE, Case; *The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe*; *European Union Politics* 3.3 (2002); str. 297-326.

SOKOL, Petr; KLÍČ, Zbyněk; *20 let Občanské demokratické strany: 1991 -2011*; ODS Publishing: Praha (2011); str. 284.

SOKOL, Petr; MÁTL, Ondřej a kol.; *EKR se představuje*; Nakladatelství Jajna: Praha (2009); ISBN 978-8086396-51-4; str. 180.

SZCZERBIAK, Aleks; TAGGART, Paul; *Perspectives on European Politics & Society: Party-based Euroscepticism in the Candidate States of Central and Eastern Europe*; SEI Working Paper No 51 (2002); str. 41.

SZCZERBIAK, Aleks; TAGGART, Paul; *Contemporary Euroscepticism in the party systems of the*; European Consortium for Research (2004); str. 27.

RIEGEL, Karel a kol.; *EU, Češi a skepse*; IS v nakladatelství: Praha (2004); ISBN 80-86642-34-8; str. 178.

8.2 Elektronické zdroje

Constitutional Affairs 2011 [online].; Dostupný na: URL: <http://www.conservativeeurope.com//Media/Publication/1495/17.ConstitutionalAffairs_Layout6.pdf>; [cit. 2012-4-19].

Evropský parlament [online]. Dostupné na: URL: <<http://www.europarl.europa.eu/meps/en/search.html>> [cit. 2012-2-23].

Evropský parlament a Lisabonská smlouva – Nový Evropský parlament: více pravomocí, více odpovědnosti [online]. URL: <<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0042423726/Parliament-and-the-Lisbon-Treaty.html?jsessionid=FCC1601DA233B23EA651B9D54B60A24D.node1.htm>> [cit. 2012-3-13].

Evropský volební manifest: Volte změnu (Program Konzervativní strany) [online].; Dostupný na: URL: <<http://www.conservativeeurope.com//Media/Publication/1249/euro-manifesto-2009.pdf>>; [cit. 2012-3-13].

Jednací řád Evropského parlamentu [online]. 2012, Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getLastRules.do?language=CS&reference=TOC>>. [cit. 2012-3-18].

Moderní, solidární, bezpečné Polsko (program strany Právo a spravedlnost) [online].; Dostupný na: URL: <http://www.pis.org.pl/download.php?g=mmedia&f=program_pis_2009.pdf>; [cit. 2012-3-13].

Pražská deklarace [online].; Dostupný na: URL: <<http://ecrgroup.eu/cz/?p=2323>>; [cit. 2012-2-18].

Řešení místo strašení (program Občanské demokratické strany) [online].; Dostupný na: URL: <http://www.ods.cz/docs/programy/program_2009ep.pdf>; [cit. 2012-3-13].

Vize 2020 – ČR v Evropě a ve světě [online].; Dostupný na: URL: <<http://www.vize2020.cz/docs/sbornik-cr-evropa-svet.pdf>>; [cit. 2012-4-13]; str. 40.